

Activiteitenplan

initiatief Uitvoeringsagenda Faro

Dit model voor een activiteitenplan hoort bij de Subsidieregeling Uitvoeringsagenda Faro. Uw activiteitenplan met bijhorende begroting dienen ter beoordeling van uw initiatief. Hiertoe plaatst u enerzijds uw activiteitenplan op <https://faro.cultureelerfgoed.nl> (het Faro platform). Deelnemers van het platform kunnen op deze manier een reactie geven op uw initiatief. Anderzijds legt u zowel het(zelfde) activiteitenplan als ook de begroting voor door dit toe te sturen aan faro@cultureelerfgoed.nl. Op het Faro platform vindt u meer informatie over de procedure en criteria.

Onderstaande gegevens worden ingevuld door de organisatie/persoon die uiteindelijk ook de formele subsidieaanvraag zal indienen en tevens de subsidie op diens rekening ontvangt.

Naam organisatie: Academiehuis

Contactpersoon:

E-mailadres:

Telefoonnummer:

Naam initiatief:

Fantoempijn en het gesprek over verdwenen erfgoed

Totale kosten:

€ 101.200 (ex btw)

Gevraagde subsidiebijdrage:

€ 76.000

Bedrag cofinanciering door derden:

Klik of tik om tekst in te voeren.

Bedrag eigen bijdrage:

€ 25200

Inzet vrijwilligers in uren:

470

Activiteitenplan

1. Met welke vorm(en) van cultureel erfgoed heeft uw initiatief van doen?

(u kunt meerdere vakjes aankruisen)

- ☒ Integrale benadering van cultureel erfgoed
- ☐ Archeologie
- ☐ Gebouwd en aangelegd (groen) erfgoed
- ☐ Cultuurlandschap
- ☐ Roerend erfgoed
- ☐ Mobiel erfgoed
- ☐ Immaterieel erfgoed
- ☒ Oral History
- ☐ Archieven
- ☐ Digital born erfgoed
- ☒ Andere vorm, te weten Omgaan met absent heritage

2. Geef een korte omschrijving (maximaal 400 woorden) van het initiatief, waarin u beknopt de aanleiding, de hoofdactiviteit en het doel formuleert.

Aanleiding: Ieder land, iedere stad, ieder dorp ritselt van de sporen uit het verleden. Zichtbare sporen vaak zoals bruggen, torens, kastelen of muurschilderingen: schilderijen en tekeningen van die bouwwerken. En ook onzichtbare sporen die de archeologen weer zichtbaar maken en voor ons interpreteren. En tenslotte is er het verdwenen erfgoed, absent heritage. Ons initiatief gaat over absent heritage, de gevoelens die dat oproept bij een gemeenschap en hoe we daarmee in Nederland om kunnen gaan. Directe aanleiding is de verloren toren van de Grote Kerk in het midden van de stad. Diep in het bewustzijn van een gemeenschap zit nog steeds dat verdwenen erfgoed versleuteld, we noemen dat fantoompijn. En die pijn kan inspiratie zijn om de essentie van dat absent heritage weer beleefbaar te maken.

Doel: Ons initiatief wil de inspiratie zijn voor een brede landelijke discussie hoe we met absent heritage om kunnen gaan met alle varianten van het verhaal vertellen tot reconstructie en alles daartussen. En de op te bouwen kennis over deze omgang met absent heritage willen we delen met vakwereld en belanghebbenden.

Daarbij zijn drie componenten belangrijk:

- Hoe kijken de inwoners van stad of dorp aan tegen de absent heritage, hoe kan het erfgoed weer beleefbaar worden en maak je het weer present heritage?
- De cultuurhistorische theorie en praktijk. Het kenniscentrum RCE kent de ontwikkelingen sinds het Charter van Venetië, de rol van reconstructie in restauratiebeleid en nationale en internationale voorbeelden. Cruciale kennis voor een breed debat
- De ontwerpwereld. Wat kan absent heritage betekenen voor een ontwikkeling. Daarover zijn we in gesprek met het atelier rijksbouwmeester.

Onze eerste activiteit richt zich op het onderzoeken van wensen, emotie, draagvlak bij de inwoners. Het is immers uiteindelijk hun erfgoed. En wat zij denken en voelen is belangrijk voor de omgang met erfgoed en voor ontwerpers. We richten ons op het ontwerpen en realiseren van een participatief traject dat bestaat uit zowel een fysieke bijeenkomst (winter 2026) als een digitale uitvraag onder Zwolse inwoners, met als doel een breed gedragen wensbeeld op te halen.

Tweede activiteit is een werkconferentie waarin we absent heritage en de omgang daarmee centraal stellen met inbreng vanuit de expertkant (RCE), ontwerpkant (Atelier Rijksbouwmeester) en de wensbeelden van bewoners. Bron is naast Zwolle andere voorbeelden in NL zoals Domplein, Arcadia Leeuwarden, Burum etc.

De uitkomsten hiervan zien we als inspiratie (via sociale media en bv een handreiking) voor andere stedelijke of landschappelijke ontwikkelingen waar sprake is van absent heritage.

3. Omschrijf wat het beoogde eindresultaat is.

Het beoogde eindresultaat is, dat we het onderwerp absent heritage vorm en inhoud geven. Dat we het ophalen van de wensen en gevoelens van inwoners rond dat verdwenen erfgoed koppelen aan professionele inzichten en ontwerpkaders. Daarbij gebruiken we kennis en voorbeelden uit het land en vanuit ons lokale thema dat als voorbeeld kan gelden. Dat leidt tot een handreiking voor andere belanghebbenden die bezig zijn met de omgang met zulk erfgoed en met stadsbewoners willen komen tot de start van de concrete uitwerking van het zichtbaar maken van absent heritage naar present heritage. Om te onderzoeken hoe de beleving van de inwoners optimaal kan bijdragen aan de opties voor de omgang met het erfgoed en de rol bij ontwerpopgaven, werken we de casus van de verloren toren van het Academiehuis Grote Kerk in Zwolle uit. Een markeringspunt als een toren bij een gebouw van zingeving is immers meer dan een object. Het is een herkenningsplek, een ontmoetingspunt en een bron van trots. Daarom willen we uiteindelijk een markeringspunt op eigentijdse wijze kunnen realiseren op of in de nabijheid van de oorspronkelijke locatie. Belangrijk is dat het te ontwikkelen ontwerp verwijst naar de geschiedenis, maar ruimte laat voor interpretatie en verbeelding. Het Academiehuis is verantwoordelijk voor de omgang met één van de belangrijkste monumenten in een oude middeleeuwse stad, een Hanzestad ook nog. En dat doen we met een grote schare aan vrijwilligers en met bewoners en kenners van de stad. Dat vergt een andere manier van denken en een antwoord op de vraag welke relatie een gemeenschap heeft met dat verdwenen erfgoed. Is er sprake van fantoompijn? Welke herinneringen zijn er en op wat voor manier wil een gemeenschap dat verdwenen erfgoed weer herkenbaar en beleefbaar krijgen? En hoe staat de professionele erfgoedwereld tegenover zulke wensen van een gemeenschap. Reconstructie wordt niet altijd als beste oplossing gezien. Voor het Academiehuis is de uitdaging om ook de verdwenen toren in te zetten voor de toekomst van het erfgoed, om daar nieuwe betekenis aan te geven en alle opvattingen en visies gelijkwaardig op tafel te leggen om daarmee een opdracht te kunnen formuleren om daadwerkelijk dat gewenste beeld te creëren en de fantoompijn weg te nemen. Dat doen we door de antwoorden die op de vraag naar het 'wat en hoe' te vertalen in een visie over de toekomst van dit topmonument. We willen ook de gemeente uitdagen om aandacht te geven aan absent heritage en dat onderdeel te maken van hun erfgoedbeleid.

4. Neem hieronder puntsgewijs op welke deelactiviteiten of processtappen worden uitgevoerd. Ga daarbij uit van maximaal 8 activiteiten/processtappen. Omschrijf per activiteit/processtap:

- de aard, omvang, duur en wijze van uitvoering van de activiteit;
- de doelstelling, resultaten of producten.

Indien gewenst kunt u dit ook als aparte bijlage bijvoegen.

In de bijlage

5. Planning: geef aan hoe de deelactiviteiten/processtappen in de tijd worden uitgevoerd.

Indien gewenst kunt u dit ook als aparte bijlage bijvoegen.

In de bijlage

In de Uitvoeringsagenda Faro – deel I is door het erfgoedveld opgetekend wat de betekenis is van het Verdrag van Faro voor de Nederlandse erfgoedzorg en hoe het daar invulling aan wil geven. Om in aanmerking te komen voor een financiële bijdrage moet uw initiatief bijdragen aan de implementatie van het Verdrag van Faro in het functioneren van de Nederlandse erfgoedzorg. De mate waarin uw initiatief hieraan voldoet wordt meegenomen in de beoordeling. Daarover gaan de volgende vijf vragen.

6. Aan welke Faro-kernwaarde(n) zoals opgenomen in de Faro Uitvoeringsagenda – deel I voldoet het initiatief?

- ☒ Participatie in de volle breedte
- ☒ Open houding voor andere erfgoedopvattingen
- ☒ Erfgoed midden in de samenleving

7. Omschrijf op welke wijze het initiatief voldoet aan de geselecteerde Faro-kernwaarde(n).

Participatie: Meedoen aan gesprekken over erfgoed is participatie. Meedenken over wat er ooit is geweest en hoe je dat waardeert, als leek of als professional, zien we als een voorbeeld hoe je brede participatie vorm kunt geven.

Open houding: Juist omdat het niet gaat over bestaand erfgoed maar over iets dat fysiek verdwenen is maar 'in de geest' ruimschoots aanwezig, nodigt dit uit tot een verkenning van een brede waaier aan opvattingen over erfgoed en hoe het verhaal weer tot leven te brengen. Hoe rijk de fantasie is hebben geleerd in onze eerste call.

Erfgoed midden in de samenleving: Verdwenen erfgoed speelt een rol in de beleving en binding van mensen met hun leefomgeving. Van pure nostalgie tot trots op het verleden. Een breed debat over zo'n plek versterkt de gemeenschapszin en betreft mensen bij de ontwikkeling van stad of landschap.

8. Aan welke thema's en de daarbij door het erfgoedveld geformuleerde doelen (inzet) in de Uitvoeringsagenda Faro – deel I draagt uw initiatief substantieel bij? Er zijn in principe meerdere thema's mogelijk. Raadpleeg voor de beantwoording van deze vraag de uitwerking van de thema's in de Uitvoeringsagenda Faro – deel I.

- ☒ Erfgoed als hulpbron en partner in het sociale domein
- ☐ Democratische vernieuwing
- ☐ Dynamische leefomgeving
- ☒ Waarderen van erfgoed
- ☐ Meerstemmigheid
- ☒ Oral History
- ☐ Digitaal erfgoed
- ☐ Archieven
- ☐ Archeologie
- ☐ Caribisch Nederland
- ☐ Internationaal
- ☒ Erfgoedbewustzijn en educatie
- ☐ Ondersteuning erfgoedparticipatie
- ☐ Opleidingen
- ☐ Werkwijzen en wegwijzen
- ☐ Financiering erfgoedinitiatieven

Geef (indien meerdere thema's aangekruist) aan wat naar uw mening het hoofdthema van uw initiatief is. Bij de beoordeling wordt vooral naar dit thema gekeken.

Het hoofdthema is **Waarderen van erfgoed**.

9. Omschrijf voor het hoofdthema (en - indien relevant - maximaal 2 andere thema's) hoe uw initiatief aansluit bij de in de Uitvoeringsagenda Faro – deel I omschreven doelen en vraagstukken.

Raadpleeg voor de beantwoording van deze vraag de uitwerking van de thema's in de

Uitvoeringsagenda Faro – deel I.

De 'waarde' van verdwenen erfgoed zal door gemeenschappen en de tijd heen anders beleefd worden. De aanleiding om over verdwenen erfgoed te praten kan al sterk verschillen van nostalgie tot een politieke wens of een ruimtelijk plan om 'iets' met een lang lege plek te doen. Het laten herleven en herbeleven van erfgoed is een belangrijk begrip omdat erfgoed niet altijd meer tastbaar aanwezig is. De herinneringen aan dat erfgoed kunnen eeuwen blijven leven in een stad of dorp, steeds mooier worden, romantischer of inspiratie zijn voor kunstenaars die het verleden een gezicht proberen te geven. In ons project gaan we op verschillende manieren het gesprek aan met de samenleving; welke betekenis heeft dat erfgoed voor hen en op welke wijze zou het beleefbaar gemaakt kunnen worden. Is dat door reconstructie of door een ontwerp dat herkenbaar en spraakmakend kan zijn? En hoe kun je als samenleving participeren als er een sterke politieke drang is tot reconstructie van een object zoals bv het Slot in Berlijn. En hoe kunnen we dat gesprek over de betekenis inbedden in onze wet- en regelgeving. Hoe betrek je, anders gezegd, de wensen en gedachten van de samenleving bij een initiatief om ergens (een specifiek moment in) de geschiedenis weer zichtbaar te maken via reconstructie of anderszins.

10. Omschrijf beknopt (maximaal 400 woorden) op welke wijze het initiatief een structurele verandering teweeg kan brengen ten opzichte van het huidige functioneren van de erfgoedzorg. *Denk bijvoorbeeld aan bewustwording van een veranderopgave, systeemaanpassing, schaa sprong, nieuwe coalities, verdieping op een thema, instrumentatie van een thema met werkwijzen of methodieken, of de verkenning van nieuwe mogelijkheden binnen een thema.*

Ons initiatief leidt ertoe dat het aspect absent heritage onderdeel wordt van het erfgoedbeleid. Er zijn al plekken waar absent heritage gebruikt wordt, zoals Leeuwarden waar tijdelijk een 'Bouwruk' is verzezen op de plek van de in 1706 afgebroken Vituskerk. Of Domunder in Utrecht waar de bezoekers in contact komen met de fundamente van het ingestorte schip van de Domkerk. In Breda is de in de jaren 60 dichtgestorte historische Haven recent weer uitgegraven. Het zijn spontane initiatieven, met een krachtige trekker die voortdurend en consequent het belang van dat verdwenen erfgoed vertelt. Academiehuis wil de ervaringen hoe je in een gemeenschap het gesprek kunt voeren over verdwenen erfgoed structureren en vertalen naar een model-aanpak, een handreiking hoe een overheid een visie kan ontwikkelen en uitvoeren rond dit onderwerp. Welke stappen zijn wenselijk, wat zijn de valkuilen, waar ligt de belangstelling van de gemeenschap (niet alle absent heritage leent zich voor energie) en hoe kan absent heritage een rol spelen bij behoud en gebruik van bestaand erfgoed. Door de handreiking kan via FIM, RCE, FGM, VNG het gesprek over erfgoed rijker worden en onderdeel zijn van beleidsvorming.

Bij de beoordeling van uw initiatief wordt ook gekeken naar de aansluiting van uw initiatief bij de ambities van anderen en bij vraagstukken in de samenleving en de inzet van vrijwilligers. Daarover gaan de volgende drie vragen.

11. Omschrijf of, en zo ja op welke wijze het initiatief bijdraagt aan actuele (beleids)ontwikkelingen en maatschappelijke vraagstukken.

Te denken valt aan uitsluiting, dekolonisering en grote transities in de leefomgeving.

In China zijn drone-shows populair waarbij de drones beelden, steden, monumenten uit verleden zichtbaar maken aan de nachtelijke hemel. In Berlijn is enkele jaren terug het slot van de keizer herbouwd, hoewel de Duitse monarchie al in 1918 is afgeschaft. Om dat slot te kunnen herbouwen is een communistisch architectonisch icoon op die plek, het Kulturpalast, gesloopt. Absent heritage is ook politiek; het kan ge- of misbruikt worden. Er is internationaal een trend zichtbaar bepaalde aspecten uit het verleden te romantiseren of juist te ontkennen. Een visie, een beleidslijn om de samenleving een stem te geven in de omgang met die absent heritage kan ertoe leiden dat de argumenten op een zorgvuldige manier in kaart worden gebracht; dat we als maatschappij niet verrast worden door een al dan niet politieke wens.

12. Omschrijf de projectorganisatie en rolverdeling en geef aan of en zo ja op welke wijze er bij de uitvoering van het initiatief sprake is van samenwerking met of betrokkenheid van andere belanghebbenden.

Het Academiehuis is de opdrachtgever van het project. Er is een Torenberaad opgericht waarin een zestal mensen met wortels in diverse geledingen van de stad, op vrijwillige basis en onbezoldigd de activiteiten coördineren. Met het Atelier rijksbouwmeester zijn we al een jaar in gesprek hoe een onderwerp als dit een rol kan spelen bij ontwerp opdrachten.

In 2024 hebben we een breed overleg gevoerd in het kader van religieus erfgoed over ons onderwerp waarbij RCE en atelier aanwezig waren.

Het Academiehuis zelf zet een deel van zijn personele capaciteit in voor het project.

We huren een projectleider in voor alle activiteiten. Beoogd projectleider is [REDACTED] van <https://sherpa-consultancy.nl/>.

Het Academiehuis is opdrachtgever en coördinator voor de volgende partijen die met ons zullen samenwerken of werkzaamheden verrichten:

Creatief productiebureau [REDACTED] Werkt

Ontwerpstudio [REDACTED]

Klankbordgroep van betrokken bewoners

Expertmeetings met Atelier rijksbouwmeester en RCE

Inzet kennis RCE en gemeente

Aansluiting bij studentenprojecten bij Hbo en Mbo instellingen in de regio.

13. Omschrijf in welke mate en op welke wijze vrijwilligers worden ingezet voor de uitvoering van het initiatief.

Het Academiehuis verricht haar activiteiten met een zeer kleine staf (6 fte en een groot aantal vrijwilligers (150). Daardoor hebben wij contact met en betrokkenheid van een grote groep mensen die zich willen inzetten voor het behoud en de verrijking van het Academiehuis. Deze groep vrijwilligers dooradert de organisatie, van bestuursactiviteiten tot huismeesters, van educatiecollega's tot gastheren en gastvrouwen. Met hen realiseren we een grote en diverse intermediaire betrokkenheid uit stad en regio.

Plan voor kennisontwikkeling en kennisdeling en de daarbij beoogde doelgroep(en)

14. De resultaten, inzichten en ervaringen die voortkomen uit uw initiatief moeten ten goede kunnen komen aan het hele erfgoedveld. De manier waarop u hier invulling aan geeft wordt meegewogen in de beoordeling.

Omschrijf hoe u de resultaten, ervaringen en bevindingen van uw initiatief actief deelt met het Faro-netwerk en andere relevante doelgroepen.

Werk een plan uit voor kennisontwikkeling en -deling, inclusief de beoogde doelgroep(en) en omschrijf daarin hoe de resultaten van het initiatief worden gedeeld.

Denk ook aan type communicatiemiddelen, frequentie etc. De kosten hiervoor kunt u opvoeren in uw begroting.

Een aanpak voor absent heritage is een, zoals gezegd, voor Nederland relatief nieuwe vorm van erfgoed: namelijk niet alleen het waarderen, ook het gesprek aangaan en met elkaar komen tot definiëren van waarden en oplossingen over de omgang met die betekenis. Door dit proces in het erfgoed te doorlopen met als doel het brede gesprek in te richten en tegelijkertijd een leidraad in te richten om dit als middel ook bij toekomstige vraagstukken te kunnen inzetten, dragen we bij aan een andere wijze van omgaan met burgerparticipatie. Iets wat pas goed werkt als het herbruikbaar is en vaker wordt toegepast. De ervaring die we opdoen met het betrekken van de samenleving en de uitkomsten van een werkconferentie delen we via social media. Daarnaast willen we samen met de RCE onderzoeken een handreiking op te stellen voor beleidsmakers en belanghebbenden hoe burgerparticipatie bij verdwenen erfgoed ingebed kan worden op grond van de ervaringen die in Zwolle zijn opgedaan.

Daarnaast zullen wij de opgedane ervaringen en resultaten steeds blijven voorleggen aan de RCE, stadsbouwmeester en de rijksbouwmeester. Er is met zowel de stads- als het Atelier van de rijksbouwmeester al frequent overleg geweest over onze plannen. Zij steunen ons initiatief en zijn bereid om de uitkomsten ervan te benutten om een volgende stap te kunnen zetten.

Begroting

15. De gevraagde financiële bijdrage moet in verhouding staan tot de verwachte impact van het initiatief. Behalve een projectplan dient u ook een begroting toe te voegen (separate bijlage).

Omschrijf hieronder op welke wijze u de mogelijkheden van cofinanciering (eigen bijdrage en bijdragen derden) heeft onderzocht en wat daarvan de uitkomst is geweest.

Het Academiehuis zal zelf € 25.200 investeren in het project, plus de inzet van vrijwilligers. Bestuur en directie willen daarom investeren in tijd, maar hebben geen financiële mogelijkheden om deskundigheid die nodig is te bekostigen. In onze zoektocht naar aanvullende middelen hebben we gesprekken gevoerd met organisaties die erfgoedinitiatieven steunen. In de gesprekken die we hierover hebben gevoerd blijkt dat Faro een relatief onbekend begrip is en sponsors afwachtend zijn.

Het atelier Rijksbouwmeester heeft toegezegd met het resultaat van het initiatief de volgende fase in te willen gaan: een uitvraag bij architecten en kunstenaars om met de geformuleerde kaders tot een ontwerp te komen. Ook voor hen is dus deze tussenstap een voorwaarde.
De gemeente Zwolle ondersteunt ons wel ambtelijk zonder kosten maar heeft in de begroting geen ruimte voor activiteiten zoals wij die voor ogen hebben.

Ingevuld door: [REDACTED]

Datum: 4 sept 2025